

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Rapport från kommissionen: XXXII:a rapporten om konkurrenspolitiken 2002"

(SEK(2003) 467 slutlig.)

(2004/C 108/19)

Den 25 april 2003 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 16 december 2003. Föredragande var Arno Metzler.

Vid sin 405:e plenarsession (sammanträdet den 29 januari 2004) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 60 röster för och 3 nedlagda röster:

1. Inledning: Bakgrund

1.1 Som kommissionsledamoten Mario Monti framhåller i förordet till den XXXII:a rapporten om konkurrenspolitiken 2002 (nedan kallad "rapporten") präglades kommissionens konkurrenspolitik under 2002 helt och hållet av en omfattande modernisering. På området konkurrensbegränsning infördes nya processregler, som innebär att kommissionens monopol på att bevilja undantag avskaffas och att tillämpningen av förbudet mot konkurrensbegränsande avtal decentraliseras. Ett förslag om att ändra koncentrationsförfordningen har lagts fram, framför allt för att förbättra koncentrationskontrollen inför utvidgningen. Dessutom har det vidtagits en rad åtgärder för att stärka parternas rättigheter vid förfaranden gällande koncentrationskontroll. När det gäller statsstödskontrollen arbetar kommissionen vidare med att förenkla förfarandena och öka insynen i beslutsprocessen.

1.2 Ett av huvudsyftena med EU:s konkurrenspolitik är att främja och bevaka konsumenternas och arbetstagarnas intressen, det vill säga garantera att det välbefinnande som den europeiska ekonomin skapar kommer konsumenterna och arbetstagarna till godo. I början av rapporten redovisas den dubbla allmänna målsättningen med kommissionens konkurrenspolitik: Å ena sidan skall den undersöka marknadsmisslyckanden som vissa marknadsstrukturer och ett konkurrensbegränsande beteende hos marknadsaktörer gett upphov till. Å andra sidan skall den bidra till en branschövergripande ram för den ekonomiska politiken för att främja en effektiv konkurrens.

1.3 Rapporten ger en uttömmande sammanfattning av verksamheten inom GD konkurrens under 2002, där generaldi-

rektoratets politik förklaras och de antagna rättsakterna liksom flera enskilda fall beskrivs. Det totala antalet nya fall var 1019 år 2002 (år 2001 var antalet något högre – 1036). Av de nya ärendena var 321 antitrustärenden (2001: 284), antalet koncentrationsärenden fortsatte att minska till 277 (2001: 335), medan antalet ärenden om statligt stöd – 421 – förblev ungefär likartat (2001: 417). Antalet avslutade ärenden steg – jämfört med året innan – till 1283 (2001: 1204). Dessa bestod i sin tur av 363 antitrustärenden, 268 koncentrationsärenden och 652 ärenden om statligt stöd.

1.4 Rapporten är indelad i sex delar: antitrust, koncentrationskontroll, statligt stöd, tjänster i allmänhetens intresse, internationell verksamhet och utsikter för 2003. I det följande sammanfattas och kommenteras de viktigaste punkterna i de fem första avsnitten rörande år 2002.

2. Antitrust – Artiklarna 81 och 82. Statliga monopol och monopolrättigheter – Artiklarna 31 och 86

2.1 Efter att ha varit i kraft i 50 år löpte fördraget om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen (EKSG) ut under 2002, vilket har medfört att de sektorer som tidigare omfattats av EKSG numera omfattas av primär- och sekundär-rätten i EG-fördragen.

2.2 I december 2002 antog rådet förordning nr 1/2003 om tillämpningen av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget ⁽¹⁾, som ersätter förordning nr 17 om konkurrensbegränsning som gällt sedan 1962. De nya reglerna, som på ett genomgripande sätt reformerar det gamla systemet, träder i kraft den 1 maj 2004 när EU utvidgas.

⁽¹⁾ EESK:s yttrande om vitboken om modernisering av reglerna om tillämpning av artiklarna 85 och 86 i fördraget, EGT. C 51/55 av den 23.2.2000; och EESK:s yttrande om förslaget till förordning i EGT C 155/73 av den 29.5.2001.

2.2.1 Framhållas särskilt bör den därmed förknippade övergången från ett system med anmälan och godkännande till ett system som bygger på rättsligt grundade undantag där företagen själva måste kontrollera att deras avtal överensstämmer med artikel 81 i EG-fördraget. Till skillnad mot vad som gäller inom anmälnings- och godkännandesystemet blir avtal som faller under artikel 81 i EG-fördraget giltiga så snart som villkoren i artikel 81.3 i EG-fördraget uppfyllts, även utan att någon gruppundantagsförordning tillämpas. Detta är positivt, eftersom ett system med rättsligt grundade undantag innebär ett ökat konkurrensskydd, vilket gör att Europeiska kommissionen i framtiden kan koncentrera sig på de konkurrenspolitiskt sett viktiga fallen. Systemet med rättsligt grundade undantag befriar företagen från onödigt byråkratiskt merarbete. De rättsliga oklarheter som ett sådant systemskifte för med sig för företagen hade dock kunnat skingras något om förordningen gett företagen rätt att i komplicerade enskilda fall begära in ett motiverat yttrande från kommissionen, i stället för att företagen blir hänvisade till informell vägledning, som kommissionen inte är förpliktad att avge. Kommissionen bör alltid vara beredd att avge ett yttrande i samband med nya sak- och rättsfrågor, men också i de fall då det är fråga om betydande investeringar och omfattande eller oåterkalleliga strukturella förändringar (³).

2.2.2 Tillämpningen av de europeiska antitrustreglerna kommer i framtiden att decentraliseras direkt till de nationella konkurrensmyndigheterna och de nationella domstolarna, så att medlemsstaternas konkurrensmyndigheter kommer att ha ett nära samarbete med kommissionen och med varandra i ett europeiskt konkurrensnätverk. Kommittén skulle dock vilja se en starkare förankring av "one-stop-shop"-principen för att utesluta att företag blir föremål för flera parallella antitrustförfaranden i flera olika medlemsstater. Med tanke på att förordningen inte innehåller några detaljerade kriterier för hur ärendena skall tilldelas, rekommenderar kommittén att kommissionen med hjälp av riktlinjer för detta skapar den rättssäkerhet som företagen behöver (³).

2.2.3 I framtiden skall nationell rätt kunna tillämpas parallellt vid sidan av EG-rätten, så att – precis som kommissionen anger i sin rapport – en tillämpning av den nationella konkurrenslagstiftningen inte kan ge ett annat resultat än vad en tillämpning av artikel 81 i EG-fördraget skulle ge. För att skapa lika förutsättningar och samma spelregler för alla i Europa hade det varit bra om kommissionen – i strid mot artikel 3.2 i förordning nr 1/2003 – hade infört en enhetlig tillämpning av EG-rätten även för ensidigt handlande. Som det nu är kan nationell lagstiftning leda till förbud som inte ligger i linje med EG-rätten och som försvårar affärsverksamheten inom EU.

2.2.4 För att även fortsättningsvis kunna säkerställa ett effektivt genomförande av EG-konkurrensreglerna i ett system med rättsligt grundade undantag är det logiskt att kommissionen

utvidgar sina kontrollbefogenheter. Förordningen ger dock företagen endast begränsad rätt till försvar. Man bör se till att allmänna rättssäkerhetsprinciper respekteras i processer riktade mot företag, om inte dessa principer redan nämnts i förordningen. Det vore önskvärt om kommissionen kunde ta upp denna fråga i de tillkännagivanden som kommissionen meddelat att man kommer att offentliggöra. (⁴)

2.2.5 Dessutom är det enligt kommittén viktigt att man kan garantera största möjliga öppenhet i samband med de nationella myndigheternas tillämpning av konkurrensreglerna. Kommissionen bör sätta press på de nationella myndigheterna så att åtminstone alla slutgiltiga avgöranden som fällt av dessa myndigheter offentliggörs.

2.3 I februari 2002 antog kommissionen en reviderad ordning om gynnsam behandling av företag som lämnar vittnesmål om kartellbildningar, en ordning som är mer förutsebar för berörda företag än den föregående. Den framgång som kommissionen kunde konstatera i samband med kartellbekämpningen – under de första tio månaderna efter att den nya ordningen trätt i kraft avslöjades ca tio olika kartellbildningar i Europa – visar att man lyckats med utformningen av den nya ordningen. Vid en ny översyn av denna ordning bör riktlinjerna för fastställande av böter integreras i ordningen, eftersom de har en direkt koppling till denna. Det vore även önskvärt om kommissionen i samband med bötesberäkningen kunde inrikta sig mer på de konkreta skador och följderna av dessa som den aktuella konkurrensstörningen har förorsakat.

2.4 Ännu tydligare än under år 2001 lyfte kommissionen år 2002 fram kampen mot karteller och hanteringen av kartellärenden som högsta prioritet. Sammanlagt nio avgöranden fälldes under 2002, och böter på sammanlagt ca 1 miljard euro utdömdes. Däremot fälldes inga avgöranden med avseende på artikel 82 i fördraget.

2.5 Rapporten beskriver utförligt hur konkurrensen utvecklat inom olika näringslivssektorer.

2.5.1 Inom energisektorn förbereds "fullbordandedirektivet" och förordningen om gränsöverskridande elhandel, vilket kommer att liberalisera energimarknaden ytterligare och öka konkurrensen på energimarknaden samtidigt som energiförsörjningen säkerställs. (⁵) Kommissionen har dock inte lyckats tidigarelägga datumet för helt fria marknader för privatkunder. Skapandet av en gemensam energimarknad har därför skjutits upp ännu en gång, vilket innebär att marknaden inte börjar fungera förrän 2007.

(³) EESK:s yttrande om förordningsförslaget, EGT C 155/73, 29.5.2001, punkt 2.8.2.5.

(⁴) EESK:s yttrande, EGT C 155/73, 29.5.2001, punkt 2.10.1.

(⁴) EESK:s yttrande, EGT C 155/73, 29.5.2001, punkt 2.12.

(⁵) EESK:s yttrande om de båda förslagen i EGT C 36/10, 8.2.2002.

2.5.2 När det gäller posttjänsterna antog rådet och Europaparlamentet kommissionens förslag till nytt postdirektiv (2002/39/EG) ⁽⁶⁾, som innebär att marknaden öppnas stegvis till 2006 genom att monopolområdena minskas.

2.5.3 Inom telekommunikationsområdet antog rådet en ny ramlagstiftning utifrån fem riktlinjer för förhandsreglering av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster, som innebär en översyn av ramlagstiftningen för telekommunikation och ökad konkurrens. ⁽⁷⁾ Ett av de viktigaste inslagen i det nya regelverket är den nya definitionen av begreppet "betydande marknadsinflytande" i artikel 14 i ramlagstiftning 2002/21/EG som för närvarande utgår från definitionen av dominerande ställning i artikel 82 i EG-fördraget. Denna avreglering kommer att påverka samtliga marknadsaktörer.

2.5.4 När det gäller luftfarten har gruppundantagsförordning 1617/93 förlängts i juni 2002 och inom sjöfarten har tre domar avgivits av EG-domstolen i anslutning till gruppundantagsförordning 4056/86, som kommissionen efter 15 års tillämpning vill göra en översyn av för att kunna förenkla den. När det gäller järnvägstransporter har kommissionen lagt fram olika förslag till lagstiftning om hur de nationella järnvägsnäten skall kunna utvecklas till ett integrerat europeiskt järnvägsnät. Vi instämmer i kommissionens slutsatser att det fortfarande saknas effektiv konkurrens inom järnvägssektorn.

2.5.5 Inom mediaområdet har kommissionen på central nivå arbetat med frågan om försäljning av tv-rättigheter vid fotbollsevenemang och tillbakavisat ett förslag om ensamrätt till sändning eftersom detta riskerar att stärka mediakoncentrationen och förhindra konkurrensen mellan tv-bolagen.

2.5.6 I oktober 2002 trädde den nya gruppundantagsförordningen 1400/02 för distribution av fordon i kraft. Denna förordning omfattar distribution och reparation av fordon samt distribution av reservdelar. I förordningen har också nya distributionsmetoder införts, såsom försäljning via Internet och distribution av olika fordonsmärken ⁽⁸⁾. Genom att införa strängare bestämmelser räknar kommissionen med att konkurrensen blir intensivare mellan återförsäljarna, att gränsöverskridande köp av nya fordon förenklas och att konkurrensen vad gäller återförsäljningspriser förstärks. En kombination av selektiv distribution och ensamåterförsäljning liksom fastställande av lokaliseringsklausuler är enligt den nya förordningen inte längre en möjlighet. Om kommissionens mål kommer att uppnås beror på hur marknaden utvecklas i framtiden, vilket kommer att fastställas inom ramen för ytterligare marknadsövervakningsförfaranden. Av detta får man sedan dra slutsatser.

2.5.7 På området finansiella tjänster lade kommissionen i juli 2002 fram ett utkast till förordning om gruppundantag

inom försäkringssektorn, som antogs med ett fåtal ändringar den 27 februari 2003. I stället för att räkna upp de bestämmelser inom ramen för vilka undantag beviljas vad gäller kartellförbud, behandlar förordningen bara vilka regler som inte får finnas i avtal som berörs av undantagsbestämmelser. Undantaget gällande ett gemensamt övertagande av försäkringsärenden har dessutom kopplingar till det marknadsinflytande som därmed uppstår. Detta är förenligt med ett ekonomiskt synsätt som för närvarande också tillämpas inom ramen för andra gruppundantagsförordningar från kommissionen.

2.5.8 För att främja informationssamhället har kommissionen fortsatt att verka för en öppen och konkurrenskraftig utvecklingsmiljö för Internet och e-handel. I detta sammanhang har kommissionen särskilt behandlat de marknader som svarar för tillgången till Internet samt klagomål som i enlighet med artikel 82 i fördraget riktas mot registrerade av toppdomännamn.

2.5.9 I rapporten får de fria yrkena förhållandevis stor uppmärksamhet.

2.5.9.1 Kommittén välkomnar kommissionens strävan efter att ge konsumenterna större insyn i sektorn fria yrken ⁽⁹⁾. Kommissionen meddelar att den gett ett institut i uppdrag att utföra en jämförande ekonomisk analys av kostnadseffektiviteten av en reglering av de fria yrkena i medlemsstaterna. Kommissionen har också inlett en diskussion om reglering av de fria yrkena med nationella konkurrensmyndigheter. Samråd med nationella konkurrensmyndigheter som är insatta i bindande nationella bestämmelser för de fria yrkena är ett välkommet steg i rätt riktning. För att stöda ett förfarande som är öppet för insyn bör också företrädare för enskilda yrkeskategorier tillkallas som sakkunniga.

2.5.9.2 Kommittén välkomnar i princip tillämpningen av konkurrensregler. Eftersom fria yrken inte bara fyller ekonomiska utan också sociala funktioner, och därför är underkastade bindande rättsliga föreskrifter, anser kommittén att man inom ramen för konkurrensreglerna måste respektera en minimireglering, som är nödvändig för uppfyllandet av dessa bindande föreskrifter ("deontologi"). Detta har EG-domstolen bekräftat – vilket också nämns i rapporten – genom domen i Wouters-målet. Kommittén ser dessutom, ur ett integrationspolitiskt perspektiv, ett problem med att en bristande respekt för deontologi för de fria yrkena kan medföra att de medlemsstater som för närvarande tillämpar en modell med självstyre, kan övergå till en kartellrättsligt sett neutral, nationell regleringsform. Följden skulle bli en förstärkt reglering på nationell nivå av sektorn för fria yrken, som skulle vara ogynnsam för konsumenterna och allmänheten.

⁽⁶⁾ EESK:s yttrande om utkastet till direktiv i EGT C 116/99 av den 20.4.2001.

⁽⁷⁾ EESK:s yttranden om de fem utkasterna till direktiv i EGT C 123/50, C 123/53, C 123/55 och C 123/56 av den 25.4.2001.

⁽⁸⁾ EESK:s yttrande om förslaget till förordning i EGT C 221/10, 17.9.2002.

⁽⁹⁾ Detta åskådliggörs i arbetet med direktivet om ömsesidigt erkännande av utbildningsbevis.

2.5.9.3 Kommissionen ifrågasätter inte självstyrets existens, men vill, med tanke på det övergripande målet om konsument-skydd, undersöka existensberättigandet för regler på områdena arvoden, integrerat samarbete, reklam, kundvärning och tillgång till yrket. Kommittén erinrar om att ett stort antal bestämmelser på området för fria yrken också kan gynna konsument-skyddet.

3. Koncentrationskontroll

3.1 Under 2002 fattade kommissionen inga beslut om oförenlighet i samband med koncentrationskontroller, medan fem sådana beslut fattades under 2001. Sju förfaranden ledde till godkännande redan under etapp II, medan det skedde i 20 förfaranden under år 2001. Av 275 slutliga beslut var 252 godkännanden i etapp I, varav 111 i det förenklade förfarandet.

3.2 Tre domar från förstainstansrätten har varit betydelsefulla. I dessa ogiltigförklarade rätten beslut om oförenlighet beträffande Airtours/First Choice, Schneider/Legrand och Tetra Laval/Sidel. Airtours-domen visade vilka bevis som krävs för att påvisa att en kollektiv marknadsdominerande ställning som bygger på underförstådd samordning mellan företagen föreligger. I Schneider-domen påvisades att kommissionen begått fel i analysen och bedömningen av de ekonomiska förhållandena samt visat bristande respekt för rätten till försvar. I Tetra Laval-domen, som kommissionen har överklagat på grund av dess principiella betydelse, var det första gången som en europeisk domstol gjorde en bedömning av konglomeratkoncentrationer, dvs. sammanslagning av företag som är verksamma på olika marknader.

3.3 Antalet ärenden som hänsköts från kommissionen till medlemsstaterna eller vice versa har ökat. Elva fall hänsköts under 2002 (sju under 2001) från kommissionen till medlemsstaterna och för första gången också två fall från flera medlemsstater till kommissionen.

3.4 Man bör särskilt nämna kommissionens reform av koncentrationskontrollen. I december 2002 lade kommissionen fram utkastet till en ny koncentrationsförordning⁽¹⁰⁾. Nästan samtidigt lade den också fram ett utkast till meddelande om bedömning av horisontella koncentrationer⁽¹¹⁾ samt rekommendationer om beprövade förfaranden (bästa praxis) och andra administrativa åtgärder för att förbättra insynen och de interna förfarandena i koncentrationskontrollen. Bakgrunden är främst en strävan att efter 12 års tillämpning i praktiken förbättra gemenskapens koncentrationskontrollregler på de kommande årens utmaningar (utvidgningen, ökningen av världsomspännande koncentrationer i samband med globaliseringen)

samt att förenkla och påskynda koncentrationskontrollförfarandet.

3.4.1 Förslaget till förordning innehåller ett antal förbättringar som kommittén välkomnar. I andra avseenden motsvarar förslaget dock inte förväntningarna. De föreslagna förenklingarna av granskningsförfarandet är lyckade⁽¹²⁾. Strykningen av anmälningsfristen på en vecka efter det att ett avtal har ingåtts medger en bättre styrning av sammanslagningar som måste anmälas även utanför Europa. Det skapar också handlingsfrihet att man i framtiden får anmäla koncentrationer redan när man har för avsikt att skriva avtal om dem. Kommittén stöder också kommissionens förslag att genast tillåta genomförandet av sådana koncentrationer som får anmälas enligt det förenklade förfarandet och inte först efter det att granskningsförfarandet har avslutats. Detta svarar mot ett praktiskt behov hos företagen. En annan central punkt i reformen är möjligheten att förlänga granskningsförfarandet i bägge etapperna om omständigheterna motiverar detta. I samband med det får man dock inte överge de stränga kraven att hålla tidsfristerna. Det skulle riskera den snabbhet som krävs i samband med sammanslagningar.

3.4.2 Kommittén välkomnar att kommissionen med hänsyn till rättssäkerheten avser att hålla fast vid det ursprungliga dominantestet och inte övergå till SLC-testet ("märkbar begränsning av konkurrensen")⁽¹³⁾. Vi ser dock med viss tvekan på den vida formuleringen i förslagens artikel 2.2. Bakom förslaget till utformning av denna artikel ligger den konkreta avsikten att stänga en "lucka" i dominantestet, som hittills ansågs föreligga då företagssammanslagningar genomfördes på koncentrerade marknader utan att dominerande ställning uppstod. Enligt artikel 2.2 skall ett eller flera företag redan anses ha en dominerande ställning "om de med eller utan samordning har ekonomisk styrka att märkbart och varaktigt påverka konkurrensparametrarna, särskilt priser, produktion, produktionskvalitet, distribution eller innovation eller att märkbart avskärma konkurrensen". Kommittén anser visserligen att den nya punkten 2.2 i förslaget stänger den eventuella luckan, men att den genom sin vida formulering sänker interventionströskeln betydligt och skapar ny osäkerhet som äventyrar de europeiska domstolarnas och kommissionens beprövade och tillförlitliga beslutspraxis. Kommittén uppmanar därför kommissionen att bara ta upp specialfall med "ensidiga effekter" men därutöver behålla de gamla begreppen för att inte minska rättssäkerheten för de europeiska företagen⁽¹⁴⁾. Man bör därför hålla fast vid det gamla dominantestet.

⁽¹⁰⁾ EESK:s yttrande om utkastet till förordning, CESE 1169/2003 av 24.09.2003.

⁽¹¹⁾ EESK:s yttrande om utkastet till meddelande, CESE 1170/2003 av 24.09.2003.

⁽¹²⁾ EESK:s yttranden om utkastet till förordning, CESE 1169/2003 av 24.09.2003, punkt 3.10, och om grönboken om översynen av rådets förordning (EEG) nr 4064/89, EGT C 241, 7.10.2002, s. 130, punkt 3.3.1.

⁽¹³⁾ EESK:s yttranden om utkastet till förordning, CESE 1169/2003 av 24.09.2003, punkt 3.10, och om grönboken om översynen av rådets förordning (EEG) nr 4064/89, EGT C 241, 7.10.2002, s. 130, punkt 3.2.13.

⁽¹⁴⁾ EESK:s yttrande om utkastet till meddelande, CESE 1170/2003 av 24/25.09.2003, punkt 3.1.4.

3.4.3 Kommittén välkomnar också kommissionens avsikt att i framtiden noga granska effektivitetsargument i samband med den övergripande bedömningen av en koncentration. Det är endast på det sättet som koncentrationskontrollen kan tjäna de europeiska konsumenternas intressen på lång sikt⁽¹⁵⁾. Med hänsyn till offentliga diskussioner bland fackmän vore det också önskvärt att kommissionen tar uttrycklig ställning till frågan om i vilka fall koncentrationsbetingade effektivitetsökningar undantagsvis också kan beaktas till de berörda företagens nackdel. Om detta inte klargörs kan man befara att företag även i framtiden avstår från att lägga fram effektivitetsargument och att kommissionens nya politik således blir ett slag i luften⁽¹⁶⁾.

3.4.4 Vi ser med tvekan på kommissionens strävan att nästan helt föra över den nya förordningens (1/2003) befogenheter att undersöka och ingripa i samband med karteller till koncentrationskontrollen. Åtgärder mot överträdelse av kartellbestämmelserna och bedömning av företagssammanslagningar är två skilda mål som kräver insats av olika medel. Kartellbrott skadar direkt tredje man och konsumenterna och bestraffas med böter, i vissa länder till och med med fängelse. I koncentrationskontrollen handlar det inte om att styrka en ursprunglig misstanke om brottsligt förfarande och i samband med det sätta in straffrättsliga medel. Företagssammanslagningar är snarare i regel legitima förfaranden vilket bevisas av den lilla andel som avslås. Kommittén rekommenderar därför att kommissionen inte gör några ändringar i denna del av koncentrationskontrollen, och att den i förordningen även uttryckligen erkänner förbudet mot att företag skall behöva anklaga sig själva samt erkänner företagets rätt att försvara sig och externa och interna advokaters tystnadsplikt. Dessutom bör man hålla fast vid gällande ramar för böter och viten eftersom allvaret i förseelsen måste stå i ett realistiskt förhållande till de utdömda eller ålagda beloppen.

3.4.5 Kommittén beklagar att det inte har varit möjligt att utvidga kommissionens befogenheter så att flerfaldiga anmälningar blir mindre vanliga i framtiden⁽¹⁷⁾. Med tanke på utvidgningen torde sådana anmälningar tvärtom bli vanligare. För företagen innebär de en stor administrativ börda, höga kostnader och tidsförluster. Det är visserligen positivt att kommissionen i framtiden kommer att genomföra en förundersökning på begäran av företagen för att snabbt avgöra om en planerad sammanslagning har en gemenskapsdimension och kommissionen sålunda är behörig att granska sammanslagningen.

Eftersom beslutet dock hör till medlemsstaternas befogenheter kan detta förslag troligen inte ersätta en tydlig reglering av befogenheterna.

3.4.6 Kommittén stöder uttryckligen de föreslagna åtgärderna för att förbättra de ekonomiska beslutsprocesserna i GD Konkurrens genom att inrätta en tjänst för en chefsekonom med medarbetarstab. På detta sätt drar kommissionen konsekvenserna av problemet med den bristande ekonomiska analysen som på ett avgörande sätt bidrog till de tre ovannämnda domarna där förstainstansrätten ogiltigförklarade kommissionens beslut. För att denna nyordning skall bli framgångsrik är det väsentligt att chefsekonom och dennes medarbetare engageras tidigt och varaktigt i bedömningen av enskilda fall.

3.5 Kommissionen deltar aktivt i det internationella konkurrensnätverkets (ICN) tre undergrupper till arbetsgruppen för kontroll av företagskoncentrationer som inrättades 2001. Kommittén ser mycket positivt på detta engagemang från kommissionens sida. För de europeiska företagen som vill hävda sig i den internationella konkurrensen är det viktigt att samordningen förbättras och att de offentliga och privata belastningarna genom användning av olika koncentrationskontrollsystem och flerfaldiga anmälningar från företagens sida minskar. Kommittén stöder uttryckligen största möjliga samordning mellan de olika systemen och utveckling av bästa praxis.

4. Statligt stöd

4.1 När det gäller statligt stöd har kommissionen under år 2002 fortsatt översynen av reglerna för både förfaranden och materiella frågor. Ett av huvudsyftena med reformpaketet är att undanröja onödig byråkrati i arbetet med bedömning av statligt stöd så att besluten kan fattas snabbare och större resurser kan avdelas för de mest kontroversiella stödärendena. Kommissionen räknar med att kunna slutföra reformen före utvidgningen den 1 maj 2004. Kommittén välkomnar avsikten att påskynda förfarandena eftersom huvudförfarandet hittills ofta har pågått i över ett år och därför ofta har utsatt företagen för långvarig rättsosäkerhet. Kommittén anser dock att de åtgärder som hittills genomförts inte är tillräckliga för att förverkliga denna avsikt och uppmanar kommissionen att snarast offentliggöra de ytterligare åtgärder man planerar så att de kan genomföras till 1 maj 2004.

⁽¹⁵⁾ EESK:s yttrande om grönboken, EGT C 241, 7.10.2002, s. 130, punkt 3.2.12.

⁽¹⁶⁾ EESK:s yttrande om utkastet till meddelande, CESE 1170/2003 av 24/25.09.2003, punkt 4.7.2.

⁽¹⁷⁾ EESK:s yttrande om grönboken, EGT C 241, 7.10.2002, s. 130, punkt 3.1.2.

4.2 Som utgångspunkt för medlemsstaternas diskussion om hur man skall kunna minska den totala nivån för det statliga stödet och inrikta stödet på branschöverskridande mål skapade kommissionen redan år 2001 registret över statligt stöd och resultattavlan för statligt stöd. Under 2002 har man vidareutvecklat dessa instrument. Kommittén välkomnar kommissionens strävan att skapa mer insyn i frågor om stöd. Detta är särskilt viktigt med hänsyn till det stöd som ges i anslutningsländerna. Om avsikten är att de existerande stödreglerna i anslutningsländerna efter granskning av kommissionen skall garanteras fortsatt bestånd i gemenskapen efter utvidgningen måste de aktörer som berörs ges tillfälle att yttra sig i förväg. Kommittén föreslår också att statsstödsregistret som för närvarande omfattar alla beslut efter den 1 januari 2000 successivt utvidgas till att omfatta även tidigare beslut så att kommissionens erfarenhetsbas görs tillgänglig för framtida fall.

4.3 Under 2002 har kommissionen gjort en översyn av ett antal rambestämmelser och riktlinjer. Kommittén välkomnar kommissionens fortlopande klargöranden och preciseringar av reglerna. Man bör särskilt beakta gruppundantagsförordningen för sysselsättningsstöd⁽¹⁸⁾ som skall underlätta för medlemsstaterna att skapa arbetstillfällen.

4.4 I den mån stödreglerna tillämpas på regionalt stöd eller annat stöd i samband med strukturfonderna skulle det vara av hjälp om framtida rapporter också tog upp kommissionens praxis på detta speciella område.

5. Tjänster i allmänhetens intresse

5.1 I kommissionens rapport till Europeiska rådet i Laeken meddelades att man hade för avsikt att presentera en gemenskapsram för stöd till företag som har i uppdrag att utföra tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. I motsats mot förstainstansrättens hittillsvarande domar beslöt dock EG-domstolen senare i Ferring-målet att kompensation för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse inte utgör statligt stöd när det endast handlar om ersättning till företagen för tjänster som de tillhandahållit. Det var oklart fram till slutet av 2002 om domstolen skulle vidhålla denna ändrade rättsskipning eller inte. I domen av den 24 juli 2003 i Altmark-målet höll domstolen fast vid sitt utslag i Ferring-målet att kompensationen inte utgör statligt stöd men kopplade det till fyra omfattande villkor. För det första skall det mottagande företaget faktiskt ha ålagts skyldigheten att tillhandahålla allmännyttiga tjänster, och dessa skyl-

digheter skall vara klart definierade. För det andra skall ersättningen kunna beräknas, varför kriterier skall fastställas i förväg på ett objektivet och öppet sätt. För det tredje får ersättningen bara täcka kostnaderna för att tillhandahålla tjänsterna med hänsyn tagen till intäkterna och en rimlig vinst. För det fjärde skall ersättningens storlek begränsas när företaget inte har valts ut efter ett upphandlingsförfarande. En jämförelse skall göras med de kostnader som ett genomsnittligt och välskött företag skulle ha åsamkats vid fullgörandet av tjänsterna. Eftersom de ersättningar som inte uppfyller domstolens villkor betraktas som stöd har behovet av den klargörande gemenskapsrättsliga ramen inte bortfallit. Kommittén konstaterar att en diskussion med sakkunniga i medlemsstaterna inletts på basis av ett inofficiellt dokument av den 12 november 2002 och föreslår att denna diskussion slutförs snabbt med beaktande av Altmark-domen för att snarast skapa rättssäkerhet för de europeiska företagen genom att de klargöranden som behövs antas.

5.2 Kommittén rekommenderar att kommissionen utgår ifrån den grönbok om tjänster i allmänhetens intresse som nämns i rapporten och som lades fram den 21 maj 2003 och att man inleder den prövning som Europeiska rådet i Barcelona (2002) begärde om huruvida principerna för tjänster i allmänhetens intresse bör konsolideras och preciseras vidare i en allmän gemenskapsram⁽¹⁹⁾.

6. Internationell samverkan

6.1 Under 2002 har kommissionen fortsatt sina förberedelser och förhandlingar inför utvidgningen och undersökt i vilken mån anslutningsländerna redan har fungerande konkurrensregler. Det var endast i fråga om kontrollen av statligt stöd som man konstaterade vissa brister. Under 2002 infördes i kommissionens resultattavla för statligt stöd för första gången uppgifter från anslutningsländerna som därmed är tillgängliga för var och en.

6.2 Inom ramen för det bilaterala samarbetet antog kommissionen i oktober 2002 en bästa praxis för samarbete inom koncentrationskontrollen tillsammans med den amerikanska kartellmyndigheten. Kommittén anser att det nära samarbetet mellan koncentrationskontrollmyndigheterna i världens båda största ekonomier är särskilt viktigt och positivt eftersom man därigenom kan minska risken för skiljaktiga beslut i framtiden och även den administrativa belastningen på de berörda företagen.

⁽¹⁸⁾ EESK:s yttrande om förslaget till förordning, EGT C 241, 7.10.2002, s. 143.

⁽¹⁹⁾ EESK:s yttrande om tjänster i allmänhetens intresse, EGT C 241, 7.10.2002, s.119.

7. Slutsatser

7.1 Rapporten är mycket informativ och innehåller många viktiga vägval för den europeiska konkurrensrätten som är lika viktiga för både konsumenter och företag.

7.2 Nedan följer en sammanfattning av kommitténs slutsatser:

- Kommittén stöder reformen av reglerna för kartellförfaranden och övergången till ett system som bygger på rättsligt grundade undantag. Kommissionen borde dock förbättra reformen i fråga om moderniseringspaketet och sörja för högre rättssäkerhet för företagen och en starkare förankring av "one-stop-shop"-principen och företagens rätt till försvar (punkterna 2.2.1, 2.2.2 och 2.2.4).
- Vid beräkningen av böter bör man mer utgå från de konkreta skadorna (punkt 2.3).
- Konkurrensreglerna bör tillåta en sådan nivå av regler för de fria yrkena som krävs för deras speciella uppgifter och rättsliga förpliktelser (punkt 2.5.9.2).

— I samband med reformen av koncentrationskontrollen bör kommissionen endast ta upp specialfallet med "ensidiga effekter" då den omarbetar dominantestet för att garantera maximal rättssäkerhet för företagen. Kommissionen kan skapa ännu starkare incitament att lägga fram effektivitetssargument och bör ta hänsyn till att förfaranden för koncentrationskontroller och karteller kräver olika medel när det gäller befogenheterna att göra undersökningar och nivån för påföljderna (punkt 3.4.2, 3.4.3 och 3.4.4).

— Kommissionen borde snarast presentera de aviserade reformåtgärderna när det gäller statsstöd och ge de aktörer som berörs tillfälle att yttra sig i förväg beträffande den framtida behandlingen av existerande stöd i anslutningsländerna. Framtida rapporter om konkurrenspolitiken borde också ta upp kommissionens praxis för stödreglerna i samband med strukturfonderna (punkt 4.1, 4.2 och 4.4).

Bryssel den 29 januari 2004

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH